

Силабус курсу
Проблеми неофіційної номінації

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»
Кількість кредитів – 2

Рік підготовки, семестр – 4 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять:
Консультації: ауд. 64

Мова викладання: українська

Керівник курсу

к. філолог. н., викл. **Вербовецька Оксана Степанівна**

Контактна інформація Oksana_Werbowetska@ukr.net; 0675256904

Опис дисципліни

Курс «Проблеми неофіційної номінації» є частиною курсів вибірових дисциплін з галузі ономастики. Покликаний формувати цілісне уявлення про онімну систему української мови, її складові і сфери використання, функціональні класи та їх особливості.

Мета вивчення вибіркової дисципліни – ознайомлення з найновішими теоретичними досягненнями у галузі пропріальної номінації; оволодіння студентами практичними уміньми і навичками здійснювати аналіз неофіційних іменувань в сучасному соціумі.

Курс передбачає засвоєння основних термінів з антропоніміки; оволодіння практичними навичками здійснювати комплексний аналіз неофіційних назв (прізвищ, сімейно-родових іменувань, варіантів імен) жителів певної території, виявляти структуру таких назв, функціональні особливості.

Проблематика курсу об'єднує питання: основні проблеми сучасної неофіційної онімії, способи і засоби ідентифікації особи у різних сферах, синхронічна та діяхронічна проблематика у вивченні власних назв; назва як знак ідентифікації та індивідуалізації особи (осіб)/ предмета (предметів) / явища тощо, інтралінгвальні та екстралінгвальні фактори номінаційних процесів і їх вплив на сфери іменування.

Зміст дисциплін «Проблеми неофіційної номінації» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців-філологів, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ОНІМНИЙ ПРОСТІР: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ВИВЧЕННЯ	
1	ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ОНІМНОГО ПРОСТОРУ І ЙОГО СТРУКТУРА	Знати: трактування дефініції «онім», «онімний простір», «національний онімний простір»; охарактеризувати чинники та фактори, що впливають на його функціонування, предметне поле дослідження онімів
2	ТЕМА 2. СУЧАСНІ ОНОМАСТИЧНІ ШКОЛИ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	Знати досягнення сучасної

	ОНІМНОГО МАТЕРІАЛУ	ономастики, сучасні онімні школи, виявляти методи наукового дослідження онімів
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СФЕРИ ОНІМНОЇ НОМІНАЦІЇ.	
3	ТЕМА 3. ОФІЦІЙНА ТА НЕОФІЦІЙНА ОНІМНА НОМІНАЦІЇ. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ	Оцінювати функціональні особливості онімних систем, їх взаємовплив, функції та класи
4	ТЕМА 4. ОФІЦІЙНА ОНІМНА НОМІНАЦІЯ. КЛАСИ	
5	ТЕМА 5. НЕОФІЦІЙНА ОНІМНА НОМІНАЦІЯ. КЛАСИ, ЇХ ФУНКЦІЇ.	
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. НЕОФІЦІЙНА ОНІМНА НОМІНАЦІЯ	
6	ТЕМА 6. ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕОФІЦІЙНИХ ОНІМІВ.	Знати основні класи неофіційних онімів. Виявляти класифікаційні особливості онімних неофіційних систем. Вміти пояснити диференційні ознаки класів неофіційних антропонімів, їх взаємовплив і становлення; побудувати схему і виявити лінгвістичні особливості неофіційних антропонімів у межах окремої спільноти.
7	ТЕМА 7. НЕОФІЦІЙНІ АНТРОПОНІМИ. КРИТЕРІЇ АНАЛІЗУ	
8	ТЕМА 8. ПРИЗВИСЬКОВА НОМІНАЦІЯ	
9	ТЕМА 9. НЕОФІЦІЙНІ ОНІМИ ІНШИХ ГРУП	Уміти виявляти неофіційні назви інших класів онімів. Мотиви їх номінації

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; здатність аналізувати зміст думки та її структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК 5	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 7	Здатність бути відповідальним, ініціативним, активним, мати динамічні знання, відкритість до світу, вміння працювати в команді; вміння розподіляти функції в колективній роботі.
ЗК 8	Здатність виконувати навчально-дослідні завдання; володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність.
ФК 1	Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ; володіння ключовими поняттями мовознавства та літературознавства, теоріями і методами філологічного аналізу, особливостями розвитку філологічної думки у певну історичну епоху та у сучасному контексті розвитку гуманітаристики. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.
ФК2	Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й

	закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови.
ФК 4	Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію. Досконале володіння українською мовою в її літературній формі, розуміння діалектного різноманіття української національної мови, вміння використовувати засоби мови відповідно до специфіки комунікативної ситуації та контексту. Здатність аналізувати просторові та соціальні різновиди мови, засади мовної політики.
ФК 5	Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту.
ПНР 1	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних інноваційних методів. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють. Інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів. Знання основних бібліографічних покажчиків і пошукових систем, володіння прийомами бібліографічного опису різних джерел; сучасними методами і прийомами обробки інформації в галузі професійної діяльності. Матимати участь в наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології.
ПНР 2	Застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення.
ПНР 6	Здатність здійснювати вибір методів, форм і засобів навчання. Спрямованих на розвиток здібностей учнів. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомогти здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПНР 10	Здатність підбирати систему завдань для контролю і корекції знань учнів. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.
--------	---

Літературні джерела

1. Антонюк О. В., Кравченко Г. М. Ім'я як елемент комунікативного акту. *Філологія і освітній процес: 21 століття* : матер. міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня – 2 жовтня 2010 р. Одеса : Вид-во КП ОСД, 2010. С. 94–96.
2. Антонюк О. В. Сучасні прізвиська Донеччини (семантика і структура): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01/ Донецьк, 2011. 20 с.
3. Бучко Г. Є., Бучко Д. Г. Народно-побутова антропонімія Бойківщини. *Linguistica slavica*. К.: «Кий», 2002. С. 3–14.
4. Вербовета О. С. Неофіційна антропонімія Тернопільщини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.
5. Дуйчак М. Прізвиська та їх мотивованість. *Проблеми сучасної археології*. Х.: Ранок, 2002. С. 3–14.
6. Железняк І. М. Світоглядний код слов'янської антропонімії лексик. Актуальні питання антропонімії / відп. ред. І. В. Єфименко. К., 2005. – С. 76–88.
7. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика: навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2010. 158 с.
8. Карпенко Ю. О функциях собственных имен. *Spoločenské fungovanie vlastných mien. Slovenská onomastická konferencia: zborník materiálov*. – Bratislava, 1980. С. 9–16.
9. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI століття. Чоловічі іменування. К.: Наук. думка, 1984. 214 с.
10. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація : монографія. К. : Акцент, 2007. 311 с.
11. Кравченко Л. Українські прізвиська як неофіційні іменування особи. *Beiträge der Europäischen Slavistischen Linguistik (Polyslav 12)*. Вип. 37. Мюнхен – Берлін, 2009. С. 69–76.
12. Кравченко Л. О. Українська ономастика: антропоніміка: наук. посіб. К.: Знання, 2014. 239 с.
13. Михальчук О. І. Сучасні українські прізвиська: відонімні деривати *Studia Slavistica. Випуск 9: Ономастика. Антропоніміка*: зб. наук. ст. / упоряд. і відп. ред. С. Пахомова, Я. Джоґаник. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. С. 163–168.
14. [Наливайко М. Я.](#) Сучасні прізвиська жителів. [Слов'янський збірник](#). 2014. Вип. 18. С. 75–83.
15. Остап Р. І. Українське і слов'янське мовознавство. *Українське і слов'янське мовознавство*. Міжнародна конференція на честь 80-річчя проф. Й. Дзендзелівського: зб. наук. праць. Ужгород, 2001. Вип. 4. – С. 408–411.
16. Остап Р. Із життя сучасних українських прізвиськ. *Наукові записки. Серія Мовознавство*. Кіровоград, 2001. Вип. 37. С. 408–409.
17. Остап Р. І. Із життя сучасних українських прізвиськ. 2. *Українське і слов'янське мовознавство*. Ужгород, 2002. Вип. 4. С. 408–412.
18. Павликівська Н. М. Питання української псевдонімії XX століття. Вінниця: Глобус-прес, 2011. 386 с.
19. Подольская Н. Р. Ономастическое словообразование (сопоставительный анализ на материале восточнославянской ономики): автореф. дис. ... на соиск. научн. степени д-ра філол. наук: 10.02.19. М., 1990 49 с.
20. Словарь української мови / упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко : в чотирьох т. / НАН України. Ін-т української мови. К. : Наук. думка, 1996. Т. 1–4.
21. Словник прізвиськ північно-західної України : у 3-х т. / упорядник Г. Л. Аркушин. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки, 2009. 412 с.
22. Словник української мови: в 11 т. / ред. кол. І. К. Білодід та ін. К.: Наук. думка, 1970–1980. Т. I–XI.
23. Словник української ономастичної термінології / уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.
24. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. М.: Наука, 1973. 366 с.
25. Суперанская А. В. Структура имени собственного (фонология и морфология). М.: Наука, 1969. 206 с.

26. Супруненко В. П. Ми – українці. Енциклопедія українознавства: у 2 кн. Дніпропетровськ: ВАТ «Дніпркнига», 1999. Кн. 1. 412 с.
27. Сухомлин І. Д. Українські прізвиська людей як власні родові назви. *Говори і ономастика Наддніпрянщини*. Дніпропетровськ, 1970. С. 30–58.
28. Фаріон І. Д. Мотиваційно-номінаційний принцип в антропонімній лексиці (на матеріалі прізвищевих назв кінця XVIII – початку XIX ст.). *Записки з ономастики*. Одеса: АстроПринт, 1999. С. 11–18.
29. Федотова Н. М. Сучасні прізвиська Луганщини: когнітивна прагматика творення тексту оніма: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец.: 10.02.01. Харків, 2008. 20 с.
30. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. К., 1977. 236 с.
31. Чабаненко В. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини: словник. Запоріжжя, 2005. 260 с.
32. Чучка П. Інші види особових назв. *Słowiańskaonomastyka : encyklopedia / podred. E. Rzetelskiej-Feleszko i A. Cieślíkowejprzywspółdziale J. Dumy*. Warszawa–Kraków, 2003. Т. II. 616 s.
33. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття : монографія. Ужгород, 2008. 671 с.
34. Чучка П. П. Прізвисько. Українська мова. Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. С. 494.
35. Шульська Н. М. Неофіційна антропонімія Західного Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Луцьк, 2011. 20 с.
36. Шульська Н. М. Словник прізвиськ жителів межиріччя Стиру та Горині. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 164 с.
37. Шульська Н. Стан дослідження слов'янської неофіційної антропонімії у науковому дискурсі. *Слов'янський світ: виклики сучасності* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2015. С. 155–162.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом, проте не впливає на оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-2) усне опитування, завдання	15
Модуль 2 (теми 3-5) усне опитування, завдання	15
Творчий проєкт (теми 1-9)	40
Залік (теми 1-9) – тести, завдання	30

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних занять

- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MOODLE